

Referat fra koordineringsgruppemøte 24

Helsedirektoratets lokaler, Vitaminveien 4, Storo.
Fysisk og digital deltakelse.

10.05.2023, kl. 10.00-13.00

Til stede:

Koordineringsgruppens medlemmer

Ole Berg, Helsedirektoratet (møteleder)
Thea Nørgaard Breili, Helsedirektoratet
Bendik Whist, Virke dagligvare
Magnus Birkelund, Virke servicehandel
Anna Maria Karlsen, NHO Mat og Drikke
Aina Marie Lien, NorgesGruppen
Ingvill Måkestad Bovim, Rema 1000
Anders Högberg, Orkla ASA
Trude Nordli, Sjømat Norge
Kirsti Wettre Brønner, TINE
Guro Waage, Nortura SA
Morten Karlsen, NHO Reiseliv

Observatører/eksterne foredragsholdere

Gyrd Omholt Gjevestad, Helse- og omsorgsdepartementet
Edel Elvevoll, UiT
Nanna Lien, UiO
Lisbeth Dahl, Havforskningsinstituttet
Anne Kjersti Bakken, NIBIO
Kristin Hollung, Nofima
Kirsti Greiff, Sintef Ocean
Liv Elin Torheim, Folkehelseinstituttet
Maria Uldahl, OsloMet
Trond Ekornrud, SSB

Møteleder ønsket velkommen til det 24. møtet i koordineringsgruppen. Alle møtedeltakere presenterte seg og møteleder leste opp den konkurranserettslige erklæringen som gjelder for møter i medhold av intensjonsavtalen. Erklæringen ble signert av møtedeltakerne som var fysisk til stede. Det kom ingen saker til eventuelt utover innmeldt sak fra Helse- og omsorgsdepartementet (HOD).

Sak 11/23 Presentasjon av referansegruppen

- a. Møteleder ønsket velkommen til medlemmene i referansegruppen som deltok i dagens møte for å presentere sitt fagområde, seg selv og hva de kan bidra med inn i Intensjonsavtalen.

Edel Elvevoll, Universitetet i Tromsø (UiT)

Elvevoll arbeider som professor ved UiT, er utdannet sivilingeniør fra NTNU, og arbeider nå med å se på nye råvarer fra havet. Arbeidet inkluderer bla. å se på næringsinnhold, helseeffekter og nye bærekraftige matsystemer. Elvevoll underviser også i mattrygget, og kan blant annet bidra med kunnskap om konsum av sjømat, og kontaminanter i sjømat. Elvevoll representerer helsefakultetet ved UiT. Aktuelle områder fra fakultetet som er relevant for medlemmene i Intensjonsavtalen kan være arbeidet med kunnskapsproduksjon og dokumentasjon som Tromsø undersøkelsen, SAMINOR og NAFKAM.

Nanna Lien, Universitetet i Oslo (UiO)

Lien er professor i samfunnsnærings og har bakgrunn fra næringsmiddelfag ved NMBU. Lien har blant annet arbeidet med prosjekter for å fremme frukt og grønt, forebygging av fedme hos unge, og implementering av nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen. Hun nevner videre at et mulig samarbeid med universitetet kan for eksempel være en nærings PhD. Lien presenterte medisinsk fakultet ved UiO som er inndelt i klinisk ernæring, samfunnsnærings, molkekylær ernæring og seksjon for ernæringsepidemiologi. Samfunnsnæringsgruppa som Lien arbeider med jobber for å fremme god helse igjennom primærforebygging av ernæringsrelatert sykdom i befolkningen.

Lisbeth Dahl, Havforskningsinstituttet (HI), vikar for Maria Wik Markhus

Lisbeth Dahl er ernæringsforsker og jobber som seniorforsker ved Havforskningsinstituttet (HI) i Bergen. HI gir kunnskap og råd fra hav til helse, fra de minste marine økosystemene, til maten vi spiser. Ved HI arbeides det blant annet med mattrygghet, matsikkerhet, overvåkning, analyser og forskning. HI gir utgir årlig en risikorapport for norsk fiskeopprett, og de undersøker ca. 13 000 opprettsfisk for ulovlige og uønskede stoffer årlig, og de ser på sammensetning av sjømat og helseeffekter. HI gjør også oppdrag fra Mattilsynet. HI deltar også i arbeidet med intervensjonsstudier i barnehage og skole relatert til fisk og sjømat, kohortstudier (HUSK, MoBa, Liten i Norge).

Anne Kjersti Bakken, NIBIO

Bakken arbeider ved divisjon matproduksjon og samfunn ved NIBIO. Bakken er utdannet plantefysiolog, og har arbeidet mye med produksjon av fôr, gress og korn. Hun har arbeidet med livløpsanalyser, miljøvurdering av gress og korn, og husdyrproduksjonssystemer, samt forbruksmønster av matvarer. Bakken representerer NIBIO som er et forvaltnings- og forskningsorgan som ligger under Landbruks- og matdepartementet. NIBIO har blant annet ansvar for å ha oversikt over det landbaserte produksjonsgrunnlaget for mat og fôr, i tillegg til oppgaver knyttet til skog og skogforskning.

Kristin Hollung, Nofima

Hollung representerer matforskningsinstituttet Nofima. Hollung arbeider ved divisjon mat og representerer den landbaserte delen av organisasjonen, men nevner også at Nofima jobber med havbruk og sjømat. Nofima har proseshaller hvor de kan gjennomføre testproduksjoner innen det meste som har med mat og produksjon å gjøre, bla for bakevarer, kjøtt, fisk, vegetabiliske produkter, og pakkehall. Videre ser Nofima blant annet på hvordan vi kan ha et større produktspekter av hva vi er vant med, hvordan kan vi bruke havre til mer en havregrøt og brød. Nofima ser også på helse og matens vei igjennom kroppen, og har modellsystemer for mage og tynntarm hvor dette kan testes.

Kirsti Greiff, Sintef Ocean

Greiff representerer Sintef Ocean, avdeling for fiskeri og biomarin industri. Greiff er forskningsleder for matteknologi og energi, og har en PhD i saltreduksjon. Greiff har tidligere deltatt for Sintef i Saltpartnerskapet. Hun har også en master i næringsmiddelfag fra NMBU hvor hun så på spisekvalitet i svinekjøtt. Greiff trekker frem at Sintef spesielt kan bidra i Intensjonsavtalen med spesielt fokus på reduksjon av salt, salterstattere og prosess. De arbeider også mye med sjømat og kan bidra med kunnskap inn i arbeidet om å øke sjømatforbruket. Videre arbeider Sintef også med teknologi innen kjøling, og emballasje, og hvordan kjøling og klimastyring kan bidra til økt holdbarhet og redusert svinn. Sintef har også en egen avdeling som ser på bærekraftig matproduksjon og livsløpsykluser.

Liv Elin Torheim, Folkehelseinstituttet (FHI) og OsloMet

Torheim er ernæringsfysiolog og har en PhD fra UiO innen samfunnsernæring. Hun er avdelingsdirektør for avdeling fysisk helse og aldring i FHI, og nestleder for senter for bærekraftig kosthold. Hun har tidligere vært leder for nasjonalt råd for ernæring, og er i dag nestleder. Torheim trekker frem arbeidet med nasjonale kostholdsundersøkelser som relevant for Intensjonsavtalen.

Sak 12/23 Helsedirektoratets arbeid inkl. status per innsatsområde

- a. Møteleder henviste til at Helsedirektoratet har fulgt opparbeidet som beskrevet i sakspapirene.

Helsedirektoratet orienterte kort om status for prosess med arbeidet med nye nasjonale kostråd. Nordisk ministerråd er oppdragsgiver for de nordiske ernæringsanbefalingene, NNR2023, som vil bli lansert på Island 20. juni. NNR vil utgjøre kunnskapsgrunnet for revidering av kostråd i Norge, Norden og de baltiske landene. Helsedirektoratet er nasjonalt normerende på helseområdet og jobber med å planlegge prosess for revidering av de norske kostrådene. Det ble spurt om når Helsedirektoratet forventer å ha rådene klare. Svaret på dette er i løpet av 2024.

NHO Mat og Drikke spurte om i hvilken grad bærekraft vil bli tatt inn i de norske kostrådene. Møteleder viste til spørretimen på Stortinget hvor helseminister Ingvild Kjerkol sa at kostrådene primært skal være basert på helse. Helsedirektoratet håper å kunne presentere noe mer klart om prosessen i møtet i næringslivsgruppen 1. juni.

Det ble også spurt om det vil være mulig å følge lanseringen av NNR digitalt. Per dags dato har ikke Helsedirektoratet noe informasjon om lanseringen. I etterkant av møtet har det kommet påmelding på Nordisk Ministerråd sine nettsider, www.norden.org.

Det ble gitt en kort orientering om Folkehelsemeldinga (Meld. St. 15 (2022-2023) som ble lansert før påske. I meldingen er det mål om å øke andel som følger kostrådene og jevne ut sosiale forskjeller i kosthold. Eksempler på tiltak er

- Fortsatt samarbeid med matvarebransjen
- Verne barn og unge mot markedsføring av usunn mat og drikke
- Se på virkemidler for å begrense bruk av energidrikker blant barn og unge
- Starte et eksternt utredningsarbeid som ser på virkemidler for å fremme et sunt kosthold
- Vurdere veien videre etter handlingsplan kosthold (2017-2023)

HOD har gitt oppdrag til Mattilsynet om å utrede tiltak for å begrense inntaket av energidrikker hos barn og unge opp til 18 år i Norge. Skolemat er også et viktig element i meldingen. Folkehelsemeldingen skal behandles i Stortinget 2. juni – det vil være mulig å følge dette digitalt.

b. Status og planer for innsatsområde 1: salt.

Helsedirektoratet presenterte forslag til program for fagseminar innen innsatsområde 1, med tentativ dato 7. september.

- NNR - kunnskapsgrunnlaget salt og kort om videre prosess kostråd
- Presentasjon av Saltrapport 2019-2021, Fafo
- Status for data fra Tradesolution for 2022 og fremover
- Gruppearbeid - veien videre for saltarbeidet
- Presentasjon av case: NorgesGruppen - salt ut av deiger/UNIL saltreduksjon
- Presentasjon av case: Orkla - fokus på folkehelsen
- WHO, bruk av salterstatter

Programmet er ikke endelig avklart og ble presentert som et utkast. Endelig avklaring og invitasjon kommer på et senere tidspunkt. Helsedirektoratet påpekte at dato 7.september er noe usikker, og det kan være at workshop utsettes til fordel for arbeid med revidering kostråd.

WHO har hatt en åpen høring av de kommende anbefalingene om salterstattere (Draft WHO Guideline: use of low-sodium salt substitutes). Frist for å sende høringsinnspill var 30. april. NHO Mat og Drikke har vurdert høringsutkastet, men har ikke sendt innspill.

c. Status og planer for innsatsområde 2: tilsatt sukker.

NHO Mat og Drikke presenterte status for innsatsområdet. Aktørene i innsatsområdet er invitert til fagseminar tirsdag 23. mai i Næringslivets hus. NHO Mat og Drikke presenterte program for seminaret. Det er per 10. mai rundt 30 påmeldte deltakere, med fortsatt mulighet til å melde seg på. Program for seminaret er:

- Kartlegging og overvåking av matomgivelser, FHI

- Forbrukerinnsett om kosthold, Opinion
- Status for energidrikkmarkedet – i et kostholdsperspektiv, Bryggeri- og Drikkevareforeningen
- Intensjonsavtalen for et sunnere kosthold - Sluttrapport 2016-2021, Fafo
- Vår plan for sunnere drikkevarer, Grans Bryggeri AS
- Sukkerreduksjon i frokostblandinger, A/S Nestlé Norge
- Forbrukerdrevet innovasjon, folkehelse og salgsvekst – et kinderegg, O. Kavli AS/Q-Meieriene AS

Programkomiteen har bestått av Hanne Hennig Havdal (Orkla Foods Norge AS), Annette Waage Jung (O. Kavli AS/Q-Meieriene AS), Aina M. Lien (NorgesGruppen), Linda Vist (NHO Service og Handel) og Ole Berg (Helsedirektoratet) i tillegg til Anna Karlsen (NHO Mat og Drikke).

d. Status og planer for innsatsområde 3: mettett fett.

Det vises til sakspairene med informasjon om workshop for innsatsområdet som ble avholdt 28.mars. Det er ikke planlagt flere felles aktiviteter for aktørene i dette innsatsområdet på denne siden av sommeren.

e. Status og planer for innsatsområde 4: Norges Frukt-og Grønnsakgrossisters Forbund og Baker-og Konditorbransjens Landsforening.

Det ble orientert om at MerAv seminaret på UMAMI 2023 hadde godt oppmøte og besøk. Programkomiteen er godt fornøyde med gjennomføringen. Videre planlegges det for videreføring av NM Sunn mat i farta. Nytt av året er at det vil gjennomføres som en oppskriftskonkurranse. Oppskriftene kan sendes inn digitalt og må inneholde frukt og grønt, sjømat og grove kornprodukter. Arbeidet med konkurransen vil pågå utover høsten. Egen landingsside og kanaler i SoMe vil bli laget for konkurransen.

Videre ble det orientert om pågående samarbeid med ungt entreprenørskap. Det planlegges seminar for innsatsområdet i november.

f. Status og planer for innsatsområde 5: Påvirkning av forbrukeratferd.

Helsedirektoratet presenterte status for arbeidet og informerte om at årets Nøkkelhullkampanje vil være på lufta i uke 38-41. Kampanjen viderefører kampanjemateriell fra 2022, med en bredere målgruppe en tidligere, fra 20 år og oppover. Resultater fra fjorårets kampanje viser at materialet treffer spesielt godt i de yngre aldersgruppene.

Videre ble det informert om at det nordiske nudging prosjektet for Nøkkelhullet snart avsluttes. I mai har det blitt gjennomført de siste testene av nudges i butikk, i Danmark. Resultatene av prosjektet vil legges frem digitalt 26. juni kl 10.00.

Den overbyggende levevanekampanjen til Helsedirektoratet – Lev, har blitt gjennomført i et always-on løp siden februar. Kampanjen vil pågå ut juni, og startes opp igjen i slutten av august. På kostholdsområdet har det vært fokus på MerAv matvarene, og inn mot sommeren har det blitt løftet budskap om å legge grønnsaker og sjømat på grillen. Kampanjen er bredt tilstede i flere kanaler, inkludert SoMe (Meta, Snapchat, Youtube), TV og online video, og bannerannonser hos flere store mediehus.

NHO Mat og Drikke tok opp at de har fått tilbakemelding fra aktører som etterlyser at det skjer mer aktivitet innen innsatsområdet. Det er en forventning om at samarbeidet skal føre til økt kunnskap om påvirkning av forbrukeradferd, og ikke være begrenset til gjennomføring av kommunikasjonstiltak. Helsedirektoratet viser til at det er bransjeorganisasjonene innen dagligvare som har tatt på seg ansvaret for å gjennomføre seminar eller workshops innen innsatsområde 5.

Sak 13/23   Saltpartnerskapets logo

- a. NHO Mat og Drikke har fått en henvendelse som gjelder videre bruk av Saltpartnerskapets logo. Koordineringsgruppen diskuterte hvorvidt vi skal tillate videre bruk av logoen. Det var enighet om at det ikke er aktuelt å bruke logoen i oppdatert materiell, kun der det nevnes som en del av historikk og i rapporter. Det kom også innspill på å heller fremheve Intensjonsavtalen og skape kjennskap til denne der det er relevant.

Sak 14/23   SSBs utvikling av ny kostholdsstatistikk

- a. Trond Ekronrud fra SSB presenterte status i arbeidet. Det jobbes fortsatt med å publisere data fra 2018 årgangen. SSB har parallelt jobbet med å hente inn data for fremtidige årganger.

Status i klagesakene om SSBs vedtak om opplysningsplikt og kontrollsakene til Datatilsynet ble gitt. Tidslinje for klagesakene ble presentert:

- Mai 2022: SSB påla daglegvarekjedene og Nets opplysningsplikt i mai 2022 med heimel i §10 til statistikkloven. To aktører påklaget vedtaket og en aktør ba Datatilsynet vurdere vedtaket
- Juni 2022: Datatilsynet opprettet kontrollsak om SSBs vedtak om opplysningsplikt om overføring av bongdata for fire dagligvareaktører. SSB sendte skriftlig redegjørelse til Datatilsynet
- August 2022: SSB er i møte med Datatilsynet
- November 2022: Datatilsynet sender varsel om nedlegging av forbud mot innsamling av bongdata
- Januar 2023: SSB svarer på Datatilsynets varsel om forbud mot behandling av bongdata
- April 2023: Toppleiarmøte mellom SSB og daglegvarekjedene
- Mai 2023: [Datatilsynet vedtar forbud mot SSBs planlagte innsamling av bongdata](#)

Konsekvenser av klagesakene er at SSB ikke kan hente inn bongdata som planlagt. Juristene i SSB går igjennom vedtaket fra datatilsynet. SSB mener dette handler om å balansere to viktige demokratiske hensyn: offisiell statistikk og hensyn til personvern.

Videre prosess: SSB har tre uker klagefrist, innen 19.mai. Det er ikke avgjort om SSB skal klage på forbudet fra Datatilsynet, eller ta en annen tilnærming.

SSB vurderer mulighet for å benytte andre datakilder. Det er mulig å se på data fra dagligvarekjedene som blir brukt i produksjon av konsumprisindeksen. Disse dataene vil kreve en del tilpasninger før de kan benyttes til kostholdsformål. En begrensning er at man ikke vil kunne publisere statistikk basert på sosioøkonomisk status som inntekt og utdanning.

Sak 15/23 Utviklingen av salg av nøkkelhullprodukter

- a. Møteleder presenterte oppdaterte tall for utviklingen av salg i Nøkkelhullmerkede produkter. Helsedirektoratet har vært i dialog med NielsenIQ om tallene og har hentet ut tall for andel nøkkelhullsprodukter per kategori, for årene 2019, 2020 og 2021. Overordnet så viser tallene fra NielsenIQ både nedgang i antall unike nøkkelhullprodukter og nedgang i andel nøkkelhullprodukter i målt i verdi, fra 18,8 % i 2019 og ned til 17,8 % i 2021. I en del kategorier er andelen nøkkelhull målt i verdi redusert i perioden 2019 til 2021 (ferskt brød, ferske ferdigretter, matfett og ost). Tallene viser også en stor nedgang i kategorien kjøttpålegg og postei som sannsynligvis skyldes endring av kategorisering eller feil i innrapportering til Nielsen.

Flere av representantene i koordineringsgruppen påpeker at tallene ikke kan stemme, samtlige sier at de i sine systemer har registrert en økning i antall Nøkkelhullprodukter. Det stilles spørsmål ved hvordan vi kan kvalitetssikre disse tallene i fremtiden. Alle aktuelle representanter skal sjekke opp egne tall mot tallene som har blitt presentert. TINE påpeker at det fra deres side ser ut som det står riktige tall hos Tradesolution, men ikke hos Nielsen.

Saken tas som oppfølgingspunkt til neste møte.

Sak 16/23 Matomgivelser i Norge

- a. Liv Elin Torheim og Maria Uldahl fra FHI presenterte hovedtrekk fra rapporten *Metoder og indikatorer for kartlegging og overvåking av matomgivelser i Norge*. For de som ønsker er det mulig å se opptak av lansering av rapporten på FHI sine nettsider. FHI har gjennomført arbeidet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet: «Å definere og planlegge for kartlegging av matomgivelser i Norge».

Rapporten ble publisert i mars 2023 og beskriver hva matomgivelser er, samt mulige datakilder og indikatorer for kartlegging og overvåking av matomgivelser i Norge. I rapporten har de valgt å fokusere på fire hovedområder for matomgivelser, samt forslag til indikatorer og metode for overvåking av disse områdene:

- Mat i offentlig sektor
- Markedsføring av usunn mat og drikke
- Mat i handelen
- Matpriser

I etterkant av presentasjonen ble det åpnet for spørsmål. Et av spørsmålene var om hvilke muligheter som finnes for å gå inn i offentlige innkjøpt og legge føringer for disse. Helsedirektoratet viste til veileder for offentlige innkjøp, men påpekte at vi nok kun kan gi anbefaling om å følge disse, ikke sette krav.

Sak 17/23   Rapport til næringslivsgruppen

- a. Sekretariatet presenterte forslag til innholdsfortegnelse. Rapporten skal sendes innen mandag 22. mai, som underlag for status for arbeidet i intensjonsavtalen i møtet i næringslivsgruppen 1. juni.

Sak 18/23   Dato og saker for neste møte i koordineringsgruppen

- a. Neste møte er 13. september 2023 kl. 10-12. Forslag til saker til neste møte ble presentert:
  - Helsedirektoratets arbeid inkl. status per innsatsområde
  - Prosess for revidering av nasjonale kostråd
  - Presentasjon av resterende medlemmer av referansegruppen
  - SSBs utvikling av ny kostholdsstatistikk
  - Presentasjon av MFU-ordningen
  - Eventuelt

Det kom innspill om at sak 15/23 om utviklingen av salg av nøkkelhullprodukter bør følges opp og et ønske om at HOD kan si noe mer om det eksterne utredningsarbeidet om virkemidler for å fremme et sunt kosthold som er beskrevet i folkehelsemeldingen (kap. 4.3.2). Disse sakene settes også opp på agendaen for neste møte.

Sak 19/23   Eventuelt

- a. Helse- og omsorgsdepartementet ønsker å ta opp evaluering av intensjonsavtalens utmerkelser under eventuelt. Det er fint om koordineringsgruppen vurderer om utmerkelsene møter formålet om å fremme gode tiltak i regi av intensjonsavtalen for et sunnere kosthold på en god måte, om utmerkelsene bør beholdes slik de er nå, eller om noe med fordel kan endres fremover.

NHO Mat og Drikke spilte inn at utmerkelsene er et positivt initiativ, og at disse også bidrar til å skape eierskap til Intensjonsavtalen internt i virksomheten. Det er et ønske om å skape mer oppmerksomhet om utmerkelsene utover de miljøene som er med i samarbeidet. De skulle gjerne ha sett at forbruker i større grad kunne få med seg utmerkelsene, og skape oppmerksomhet i handelen. Videre kom det i møtet innspill om at man kanskje må ta en vurdering på hyppighet av utmerkelsene, det kan være verdt å se på om man heller skal dele disse ut annethvert år. For øvrig er det et positivt og motiverende tiltak, og en fin måte å fremme arbeidet i Intensjonsavtalen på. HOD ba om at øvrige innspill sendes til dem.